

вимоги регламентів та директив Євросоюзу в сферах захисту і карантину рослин [5].

В аграрній сфері України використовуються сучасні інструменти реформування її інституційної та функціональної складових. Одним з яких є Твіннінг. Про ефективність використання даного інструменту свідчить Поточний прогрес виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС у 2018 р. в аграрній сфері (у сільському господарстві він становив 86 %, у напрямі узгодження санітарних і фітосанітарних зобов'язань 64%) [6]. Тому доцільним і необхідним є використанням інструменту Твіннінг у подальших спільних проектах, які реалізуються в аграрній сфері України у партнерстві з ЄС.

Список використаних джерел: 1. Програми допомоги Європейського Союзу та співпраця України з ЄС. Київ: ТОВ «МЕКС», 2009, 36 с.; 2. Постанова від 22 серпня 2018 р. № 663 «Про внесення змін до Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів Twinning». URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/663-2018-%D0%BF/print>; 3. Проект Twinning щодо імплементації СФС зобов'язань України перед ЄС завершив свою роботу. URL.: http://www.consumer.gov.ua/News/2637/Projekt_Twinning_shchodo_implementatsii_SFS_zobov%2%80%99yazan_Ukraini_pered_ES_zavershiv_svoyu_robotu; 4. Проект Твіннінг з наближення законодавства у сфері захисту рослин до вимог ЄС офіційно розпочав свою роботу в Україні. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249940994>; 5. Principles and mechanisms of Twinning implementation in Ukraine. URL.: <http://www.center.gov.ua/en/press-center/articles/item/852-principles-and-mechanisms-of-twinning-implementation-in-ukraine>; 6. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>

УДК 338.432

**Д.В. Шиян, доктор екон. наук, професор
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнец,
Україна**

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ СОНЯШНИКУ

В останні роки сільське господарство залишається однією з найбільш стабільних галузей національної економіки. Навіть у кризовому – 2015 році, коли скорочення валового внутрішнього продукту в Україні досягло майже 10% зменшення обсягів виробництва в сільському господарстві дорівнювало тільки 4,8%, а в наступному році мало місце вже його зростання. В першу чергу це відбувалось за рахунок зростання обсягів виробництва продукції рослинництва.

В даному випадку одне з провідних місць серед факторів, які визначають дане зростання належить соняшнику.

Проблема ефективності та інтенсивності виробництва соняшнику у привертає увагу багатьох дослідників [1,2,3]. Разом з тим багато питань потребує подальшого дослідження. Зокрема, це рівень віддачі окремих статей витрат в процесі інтенсифікації, зміна при цьому структури витрат, форму рівня рівня беззбитковості виробництва. Окремої уваги заслуговують екологічні проблеми, які породжує значна питома вага соняшнику в структурі посівних площ.

Саме тому були вирішено дослідити яким чином відбувається формування рівня окупності витрат в процесі інтенсифікації виробництв насіння соняшнику в сільськогосподарських підприємствах Харківської області. За даним 2018 року в Харківській області виробництвом та реалізацією соняшнику займалися 517 підприємств. Дані результатів групування даних підприємств за величиною витрат на 1 посівної площі наведені в таблиці 1.

Наведені дані дають підстави стверджувати, що рівень інтенсивності виробництва майже прямолінійно пов'язаний з рівнем урожайності. Так, в групі з рівнем витрат до 10000 грн/га її величина дорівнювала 20,5 ц/га, в групі з рівнем витрат 15000,1-20000 грн/га – 29,4 ц/га, а в групі з рівнем витрат понад 25000 грн/га – 49,3 ц/га. В той же саме час, цього не можна сказати про рівень прибутку та рентабельності виробництва. Зокрема, величина прибутку виявилась майже однаковою у підприємств з рівнем витрат до 10000 грн/га та більше 25000 грн/га. Рівень рентабельності взагалі зменшувався з зростанням величини витрат. Таким чином, нелінійний характер залежності між величиною прибутку та витрат фактично, з нашої точки зору, і визначає межі граничної конкурентоспроможності виробництва даної культури. Подальше зростання рівня інтенсивності виробництва буде лише призводити до падіння рівня рентабельності та зменшення величини прибутку. Відтак, економічний

Таблиця 1

Інтенсивність та ефективність виробництва соняшнику в сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2018 році

Групи	Кількість підприємств	Витрати на 1 га, грн	Урожайність, ц/га	Прибуток на 1 га	Рентабельність, %	Витрати на амортизацію на 1 га
до 10000	66	8094,1	20,5	9878,2	107,7	613,0
10000,1-15000	209	12545,6	25,9	10216,3	75,5	892,4
15000,1-20000	138	16882,5	29,4	8879,3	66,7	1488,6
20000,1-25000	56	22527,4	36,5	9921,6	43,8	1766,7
більш 25000	48	31863,2	49,3	10658,4	42,8	2081,6
По області	517	15803,0	29,2	6849,9	30,6	1216,2

Джерело: власні розрахунки

механізм поставить підприємства з більшим високим рівнем інтенсивності виробництв в гірші умови порівняно з тим, які мали рівень витрат менший.

Звертає на себе увагу відносно незначна питома вага витрат на амортизацію в структурі витрат. При цьому слід окремо відміти, що їх зміна відбувалась в тісній залежності зі зміною загальної величини витрат.

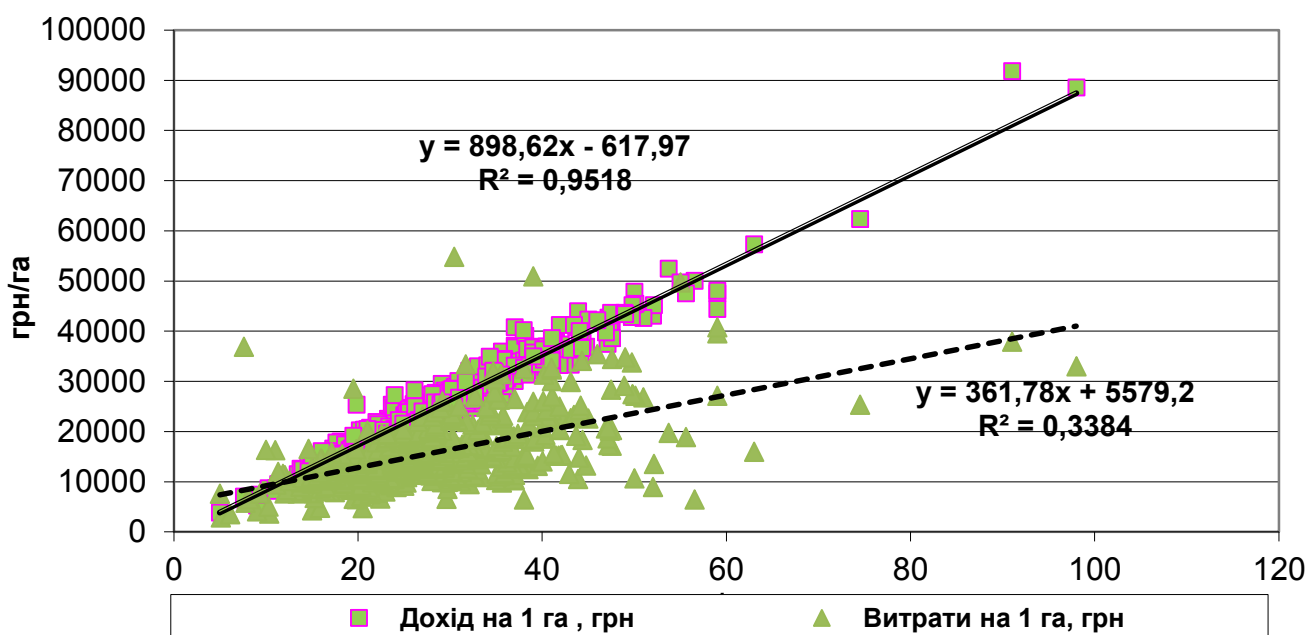

Рис. 1. Точка беззбитковості виробництва соняшнику у сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2018 р.

Також було здійснено дослідження залежності рівня беззбитковості виробництва від величини рівня витрат. Даний аналіз нами здійснювався при аналізі інтенсивності виробництва окремих культур за даними 2008-2009 рр. [4]. Однак, в якості критерію розподілу сільськогосподарських підприємств було обрано розміри посівних площ. На рис.1 графік визначення рівня беззбитковості по всіх підприємствах Харківської області. Подібні графіки були побудовані по кожній з виділених нами груп. Результати даного аналізу наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Вплив рівня інтенсивності виробництва соняшнику на рівень його беззбитковості в сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2018 році

Групи	Рівень беззбитковості виробництва, ц/га
до 10000	9,0
10000,1-15000	11,8
15000,1-20000	19,4
20000,1-25000	24,2
більш 25000	36,8
По області	11,5

Джерело: власні розрахунки

Отриманні результати є доволі чіткими і характеризуються, фактично прямолінійною залежністю між рівнем витрат та рівнем беззбитковості виробництва.

Підсумовуючи викладений матеріал необхідно відміти, що по-перше, зростання рівня інтенсивності в сьогodнішніх умовах має обмеженість визначаєму її економічною доцільністю, по-друге, її зростання призводить до суттєвого збільшення рівня беззбитковості виробництва, що обумовлює виникнення додаткових ризиків в діяльності підприємства.

1. Список використаних джерел: 1. Чехов С. А. Підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння олійних культур / С. А. Чехов, І. В. Чехова // Вісник аграрної науки. - 2017. - № 1. - С. 57–61. 2. Галушко В. П. Оцінка ефективності виробництва насіння соняшнику в умовах ринкових відносин / В. П. Галушко, О. А. Ковтун, Л. С. Таранець // Актуальні проблеми інноваційної економіки. - 2017. - № 4. - С. 5-10. 3. Супрун О. М. Економічна ефективність вирощування соняшнику в умовах Слобожанщини / О. М. Супрун // Економіка АПК. - 2017. - № 11. - С. 74-78. 4. Шиян Д.В. Ефективність витрат в сільськогосподарських підприємствах / Д.В. Шиян., Н.В. Ульяновченко – Х.: «Міськдрук», 2012 – 204 с.

УДК 339.137.2:631.15

О.О. Школьний, д-р екон. наук, професор
Уманський національний університет садівництва, Україна

ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Загострення проблем негативного платіжного балансу в Україні та збільшення обсягів імпорту окремих видів товарів зумовлюють посилення уваги щодо забезпечення глобальної конкурентоспроможності вітчизняних галузей економіки. В умовах глобалізації високу економічну ефективність демонструють конкурентоспроможні галузі, підприємства яких здатні залучати інноваційні технології, підтримувати високі стандарти управління якістю, знижувати собівартість продукції, втілювати в життя стратегії товарної диверсифікації, формувати успішні механізми маркетингового позиціонування та створювати умови для підвищення продуктивності праці.

Е. В. Пахуча розглядає конкурентоспроможність в контексті взаємопов'язаної системи показників на рівнях конкурентоспроможності товарів (послуг), підприємств, галузей та країн [2]. М. Портер виділив основні ознаки конкурентоспроможних галузей: наявність інноваційних змін, сформована система цінностей, мобільність, постійна перевірка ефективних методів підприємницької діяльності, пошук нових джерел конкурентних переваг в окремих ланках ланцюгів цінностей, глобальні підходи до стратегічного позиціонування [3]. О. М. Яценко об'єднує методичний інструментарій оцінки конкурентоспроможності і конкурентних переваг суб'єктів підприємництва у кілька груп: методи, які засновані на оцінці відносних переваг; методи, що базуються на постулатах теорії рівноваги підприємств і галузей; методи, які